

Посета партнерских организација пројекта “ Neighbours” и представника Министарства рада и социјалне политике Мађарском удружењу тумача знаковног језика

Посета је реализована од 5. марта до 8. марта 2009. године. Том приликом представници Србије посетили су Мађарско Министарство рада и социјалне политике, Канцеларију јавног Фонда за једнаке могућности и особе са инвалидитетом, Савез глувих и наглувих Мађарске и 3 агенције за пружање услуге тумачење знаковног језика, катердру за знаковни језик на ЕЛТЕ институту, одржан је састанак са представницима националног удружења тумача за знаковни језик.

Састанак у Министарству рада и социјалне политике

Састанак је одржан са представницима Одсека за инвалидност и рехабилитацију: др Хана Пава – шеф одељења и др Јухас Петер- задуженим за знаковни језик тумачење и приступачност.

Представници Министарства представили су развој услуге тумача за знаковни језик. Министарство је почело са развојем ове услуге 2003. године, као пилот пројекат који је реализован у више агенција широм земље.

Као основ за подршку ове услуге Министарство се руководило правима особа са инвалидитетом дефинисаним кривним законом о особама са инвалидитетом, а након потписивања, и начелима дефинисаним Конвенцијом УН о правим ОСИ. За сада Мађарска нема Закон о знаковном језику, израда нацрта тог Закона је у току, а предвиђено је његово усвајање до краја 2009. године.

Почетак развоја ове услуге у Мађарској је 2003. године, када су почели са подршком пилот пројеката и истовремено испитивања потреба за овом услугом. На почетку процеса основано је 7 регионалних агенција, које су реализовале ову услугу. Током времена развијала се услуга тумача знаковног језика, па су самим тим мењани стандарди рада. Прве године имплементирања услуге било је реализовано 1000 сати тумачења, док се ове године очекује 30.000 сати тумачења. Тренутно је у систему 3.333 корисника, од којих је 1500-2000 активних корисника.

Услугу реализују агенције које могу бити у оквиру Савеза глувих и наглувих Мађарске или могу бити самосталне. Агенције аплицирају за средства Министарства преко Конкурса који спроводи јавни Фонд за једнаке могућности и особе са инвалидитетом. На конкурсе могу аплицирати организације, али и предузећа која испуњавају минимуме стандарда дефинисаних у критеријумима Конкурса.

На почетку пилотирања услуге тумача ЗЈ (2003. године) све агенције су финансиране једнаким новчаним износом, али се овај метод показао као неадекватан, јер све агенције нису реализовале једнак број услуга (односно сати).

Из тог разлога, 2005. године, промењен је систем финансирања, па је се финансирање вршило према реализованом броју сати. Овај начин финансирања требао је да покаже колико ова услуга заиста кошта државу. Након 2 године финансирања услуге на овај начин, уочено је да је овај систем такође неадекватан, јер агенције из појединих регија нису имали довољан број захтева

за ангажовање тумача да би добијена средства била довољна за адекватно функционисање агенције (првенствено се мисли на административне материјалне трошкове рада агенције).

Тако је 2007. године поново промењен начин финансирања, којим се на почетку године обезбеђују основна средства (која покривају 20 сати превођења месечно и трошкови канцеларије), а тек након утрошка основних средстава, агенција аплицира за додатне средства од Фонда, односно Министарства.

Током претходне године за ову услугу Министарство је издвојило 1.000.000,00 еура, не рачунајући услуге пружена на суду, у полицији и приликом овера документације у општини. Што практично значи, да наведене институције за услуге превођења плаћају из сопствених буџета директно агенцији односно ангажованом тумачу.

Јавни Фонд за једнаке могућности и особе са инвалидитетом

Јавни Фонд за једнаке могућности и особе са инвалидитетом, је институција која основана од стране Владе, а има улогу развоја услуга намењених ОСИ. У том циљу Фонд на годишњем нивоу објављује Конкурсе за различите услуге, а самим тим и услуге тумача ЗЈ.

У оквиру Фонда постоји канцеларија за знаковни језик, која има 4 запослене особе. Ова канцеларија се бави развојем стандарда услуге ЗЈ, прати реализацију пројеката, односно реализацију услуге тумача ЗЈ, затим се у сарадњи са другим институцијама (Министарством, образовним институцијама, удружењем тумача, и Савезом глувих и наглувих) бави развојем тренинга за тумаче, штампају бесплатну литературу за студенте, спроводе истраживања о билингвалном образовању глувих и др.

Фонд такође врши мониторинг агенција чији су пројекти подржани. Мониторинг подразумева мониторинг услуге, утрошка финансијских средстава, простора и опреме и приступачност за кориснике. Мониторинг подразумева мониторинг посете и мониторинг квалитета рада који се контролише слањем смс поруке, факса или е-маила, односно захтева за ангажовањем тумача у различито доба дана или ноћи, на који тумач мора да одговори у року од најмање 2 сада.

Фонд такође прописује минимуме стандарда услуге тумача ЗЈ. Стандардима је дефинисано:

- **особље** – обавезан број запослених (укупно 3 стално запослене особе од којих је један координатор и 2 тумача са пуним радном временом). Поред обавезних запослених тумача, агенција најчешће има потписане уговоре са независним тумачима које ангажује по потреби. Накнаде за рад запослених тумача се покривају од основних средстава док се накнаде за рад независним (посебно ангажованим тумачима) исплаћују од додатних средстава.

(Агенција мора да обезбеде тумаче за све области).

Приликом ангажовања тумача плаћа се: превођење, путовање до локације на којој се преводи и чекање (нпр. код лекара). Према подацима које су презентовани, ангажовање тумача за само тумачење се плаћа мерећи периоде од по 15 минута и то у просечној вредности од 5 Евра. Док се чекање и путовање од локације плаћа мање, у просеку 3 пута мање од накнаде за тумачење.

Доказ за ангажовање и плаћање тумача су радне листе на којима је евидентирано која је услуга превођења вршена, за ког клијента, где и ко ју је реализовао. Евидентирано је време путовања, чекања и превођења.

За ангажовање преводиоца у самој агенцији радне листе су другачије. Радна листа мора бити оверена од стране тумача и корисника услуге.

- **опрема** – број компјутера, мобилних телефона, базу података тумача и њихове специјалности, базу података клијената и др...
- **Простор** – распоред и број просторија (минимум 3 одвојене просторије: чекаоница од 10 м², одвојена канцеларија 15 м² и соба за састанке који може бити у истој просторију где и канцеларија, са могућношћу да се одвоји.

Када је у питању радно време агенције, оно мора бити најмање 4 сата дневно, док координатор мора да буде доступан 24h дневно, због могућности хитних случајева.

Информације о томе како корисник упућује захтев за услугу и његова права, морају бити доступне корисницима (оне морају бити на web site –у и др. пропагандном материјалу). Такође, дефинисан је начин на који се обавештава корисник да је његов захтев примљен и за колико ће му бити одговорено на захтев.

Стандардима је дефинисана и mail адреса пружаоца услуге. Адреса садржи назив услуге тумача ЗЈ и назив места (града). Адреса је за све пружаоце услуге иста, осим назива места пружаоца.

Број сати коришћења услуге, као ни број захтева од стране глуве односно наглуве особе није ограничено. Ограничене су јединио ситуације за које тумач може бити ангажован и плаћен од средстава Министарства рада и социјалне политике.

Агенције за пружање услуге тумачења знаковног језика

Постоје 23 агенција широм Мађарске од којих су 11 основане од стране Савеза глувих и наглувих, док су остале независне (односно НВО или фирме). У Будимпешти постоје 4 агенције од којих су 3 које пружају услуге превођења за глуве и наглуве особе, а једна агенција се бави превођењем за глуве – слепе особе.

Да ли тумач има само преводилачку или и саветодавну услугу дефинисано је политиком саме агенције.

Национално удружење тумача знаковног језика

Основано је 1994. године као посебно правно лице. Пре тог, удружење тумача функционисало је у оквиру Савеза глувих и наглувих Мађарске.

Национално удружење тумача је представник свих тумача и агенција пред свим државним институцијама.

Удружење се бави селедићим:

- брани интересе тумача ЗЈ,

- организује едукације за тумаче,
- сарађује са државним институцијама које се баве питањима тумача знаковног језика - учествовало изради књига и приручника за тренинг тумача и изради програма тренинга тумача знаковног језика,
- сарађује са међународним организацијама,
- члан је ЕФСЛИ (Европски форум тумача знаковног језика)
- промовише знаковни језик,
- професију тумача знаковног језика.

Рад удружења подељен је на 3 области:

1. тренинг тумача знаковног језика
2. регистар тумача – имају мониторинг систем за квалитет превођења,
3. лобира и учествује у изради Закона и ЗЈ.

Историјат активности:

- прве 4 године организоване су едукације peer to peer методом,
- од 1998. год почињу са стрес тренинзима за чланове
- од 1999. год. организовање курсева ЗЈ за чланове са нижим нивоом знања. (Овај курс је подељен на 2 области: 1) техника превођења са и на ЗЈ; 2) методологија за подучавање ЗЈ.)
- Пројекти који се тренутно реализују: Тумачење у позоришту,

Превођење са знаковног на говорни језик.

Паралелно са реализацијом пројеката Удружење организује радионице: учење знаковног језика, role playing, како преводити за децу, како преводити за старе особе, размена искустава и информација, стрес тренинг.

Године 2005. реализован је пројекат који се тиче дефинисању етичких кодекса. У дефинисању кодекса учествовали су и тумачи и корисници.

Године 2006. и 2007. године реализовани су пројекти који се тичу тимског тумачења, менторства, групних саветовања и глувих тумача (relay).

Удружење је организовало и тренинге за превођење глуво – слепој особи, тренинге евалуације самог себе - сопственог рада и евалуација колеге.

Сваки од тренинга се бодује.

Удружење је учествовало у оснивању агенција овакве какве су данас.

У периоду д 2004. до 2007. године тумач је морао да има 350 сати тренинга да би био тумач. Таква едукација је давала могућност за звање односно занимање тумача за ЗЈ.

Године 2007. се број сати повећао на 1200, а 2008. године на 1800 сати, што је једнако едукацији на Институту и дипломи дипломираног тумача (БА).

Годишње се организује састанак и едукација свих тумача. Тема овогодишње едукације је « occupational overuse syndrome (OOS) » - професионално обољење.

Регистар тумача

Комитет који чине Национално удружење тумача, Савез глувих и наглувих, Министарство преко Фондације и удружење тренера знаковног језика, даје одобрење да се нека особа упише у регистар тумача.

Часови знаковног језика у оквиру националног Савеза глувих Мађарске

Делегација је имала прилику да присуствује часу обуке за знакови језик у Савезу глувих Мађарске и да поразговара са предавачима.

Часове знаковног језика држе глуви предавачи, који су претходно прошли обуку која се састоји из два дела. У првом се учи структура знаковног језика, док се у другом делу обуке учи методологија учења знаковног језика. Оба дела се завршавају испитом. На испиту након првог дела обуке проверава се: опште познавање знаковног језика, фонологија, морфологија, мимика, лексика и синтакса знаковног језика.

На испиту након другог дела полазници припремају час који држе у присуству комисије.

Програм обуке, како за глуве предаваче, тако и за чујуће полазнике курсева знаковног језика, сачињен је уз консултацију лингвисте за мађарски језик, који је уједно и тумач за знаковни језик и дипломирани педагог и која се бавила компаративном лингвистиком мађарског и мађарског знаковног језика.

Осим у Савезу глувих, знаковни језик се може учити и на разним приватним институтима које испуне одређене услове и добију акредитацију за држање часова знаковног језика, а обуку увек држе изворни корисници знаковног језика.

У Савезу глувих Мадјарске, као и на институтима, може се добити сертификат о познавању знаковног језика, а за сертификат тумача знаковног језика, морају се завршити студије на ЕЛТЕ Институту, на катедри за мађарски знаковни језик.

ЕЛТЕ Институт – катедра за мађарски знаковни језик

Обука за тумаче знаковног језика доживела је велике промене од 1984. године када се почело са првим тренинзима за тумаче знаковног језика који су трајали 3 семестра и које су водили наставници из школа за глуву децу. Ти тренинзи су обухватили само часове знаковног језика, без изучавања структуре знаковног језика и без ширег образовања из области живота и културе глувих. Тоје резултирало ниским квалитетом превођења и патернализмом тумача према заједници глувих, који је последица тога што су будуће тумаче обучавали наставници за глуву децу.

Године 1994. долази до прве реформе тренинга за тумаче ЗЈ. Обука је продужена на 4 семестра, али се знаковни језик који се учио и даље потпуно базирао на структури говорног мађарског језика. У то време се почело са првим истраживањима на пољу знаковног језика, али резултати тих истраживања још увек нису били уведени у програм обуке. Обука се састојала од практичног и теоријског дела. Практични део су водили глуви предавачи а теоријски чујући професори.

2003. године Универзитет је у сарадњи са Савезом глувих направио нови програм обуке. Осим учења знаковног језика, уведени су и часови обуке из области самог тумачења. Број сати повећан је на 350, а трајање обуке је 4

семестра. Уведени су предмети као што су: култура глувих, психологија глувих, социологија и сл. Преведено је доста стране литературе из ових области, која почиње да се користи у раду са студентима. Такав систем траје све до 2007. године. Међутим, и даље се уочавају проблеми у обучености тумача и њиховим вештинама потребним за обављање послова тумачења.

2007. године фонд часова повећан је на 1200, а 2008. на 1800 сати. Обука сада траје 5 семестара. 20 % времена посвећено је теорији, а 80% практичном раду на пољу тумачења (студенти морају да имају одређен ниво познавања знаковног језика при упису на Институт). По завршетку ових студија, студенти добијају звање дипломираног тумача (БА) мађарског знаковног језика.

Ово је ниво до кога је обука дошла до овог тренутка, али на њеном развоју и подизању квалитета се и даље ради.

Представници Србије добили су комплет литературу за трогодишње студије за дипломираног тумача мађарског знаковног језика.

На крају посете са Мађарским партнерима договорену су следећи кораци у реализацији пројекта “ **Neighbours**” . На основу информација до којих су дошли током посете, представници Србије дефинисали су најзначајније теме предавања, као и циљну групу за коју предавања треба да буду организована.

Планирана предавања намењена су тумачима знаковног језика , глувим и наглувим особама, представницима Савеза глувих и наглувих Србије и Савеза глувих и наглувих Војводине, представницима локалних организација глувих и наглувих, посебно секретарима и председницима организација (пошто они најчешће имају и улогу преводиоца за своје чланове), затим представницима институција: Министарства рада и социјалне политике, ФАСПЕР-а, представницима локалних самоуправа и другим укљученим у процес израде закона и стандардизације српског ЗЈ.

Предложене теме предавања су:

1. Кооперација заинтересованих страна и одговорност ученика процеса (Државе, тумача и удружења тумача, удружења глувих, глувих особа и др.)
2. Тренинг за тумаче ЗЈ и методе рада, тренер ЗЈ –ко треба и може бити
3. Стандарди квалитета рада тумача,
4. Агенције за тумаче знаковног језика.

Посета Мађарских партнера предвиђена је за мај месец, а тачан термин њихове посете и датум одржавања предавања биће накнадно договорен.

Извештај сачиниле:

Представнице НВО «Гестико» и тумачи за српски знаковни језик:

Десанка Жижић, Вера Јовановаћ и Ивана Марковић и

Представник Министарства рада и социјалне политике Милена Бановић